

Verzamelaars van oude ansichten (1)

Percy Poolman

De echte verzamelaar van oude ansichten combineert speurzin, vasthoudendheid en oog voor detail met een onverzadigbare liefde voor zijn of haar ‘onderwerp’. Een select gezelschap verzamelaars is op die manier sinds jaar en dag op zoek naar alles wat met Hilversum te maken heeft. Collecties van meer dan vijfduizend exemplaren zijn daarbij geen uitzondering. Het *Hilversums Historisch Tijdschrift* vraagt verzamelaars naar hun ‘top vijftien’ van de mooiste, meest bijzondere of zeldzame ansichten in hun bezit. Percy Poolman bijt het spits af.

EDDIE DE PAEPE
INEKE DE RONDE

De kiem voor de verzameling van Willem Percy Poolman (71) – geboren en getogen in de Hilversumse Herenstraat – werd gelegd toen hij zeven of acht jaar oud was. *Ik had drie kaarten gekocht, voor een dubbeltje. Mijn vader vond het maar niets: “Hoe heb je daar nou je geld aan kunnen uitgeven?” Eén van die kaarten zag ik laatst te koop staan, voor twee euro.*

In '97 of '98 was er in het Goois Museum een kaartenbeursje, georganiseerd door Ed van Mensch. Het was op een zaterdag. Om een uur of drie 's middags ben ik er toch eens heen gelopen. Ik raakte in gesprek met een aardig mannetje, Henk van de Weijer, de zoon van de smid aan de Groest. Die had een grote verzameling van zo'n 7000 stuks, allemaal Hilversum. Hij was ook lid van de Vereniging Documentatie Prentbriefkaart.

Toen Poolman informeerde of Van de Weijer kaarten van de Herenstraat had,

Ik heb heel veel foto's van de haven – er zijn er wel honderden – maar deze springt eruit. Hij is heel scherp, de haven ligt vol met schepen, en er ligt een gigantische hoeveelheid bouwmaterialen. Al die bedrijvigheid. Dit is een kaart van Piet van Rossum, een Utrechtse uitgever.

kwam hij langs met een hele stapel. *Ik dacht: Ik ga alle kaarten van de Herenstraat sparen. Na een jaar kwamen daar de Kerkstraat en de Groest bij. Daarna is het uit de hand gelopen en is het heel Hilversum geworden.*

Inmiddels heeft ook Poolman zo'n zeventuizend ansichten in zijn bezit. Hij schat dat er tien verzamelaars zijn die ook op dat aantal of meer zitten. Om uit zo'n omvangrijke collectie er maar vijftien (en een toegift van twee) te mogen kiezen, is heel lastig. Vandaar dat Poolman eerst een voorselectie van zeventig stuks had gemaakt. Vooral straten waar veel mensen of huizen op staan, maar ook van bijvoorbeeld een dorpsfiguur als Zure Engel.

Toen de fotografie nog in de kinderschoenen stond, moesten de mensen die geportretteerd werden heel stil blijven staan. Soms zijn ze wazig. Waarschijnlijk geen geduld gehad... Dat er zo vaak mensen op de ansichten staan, dat lag aan de fotografen. Zo kom ik regelmatig foto's tegen waarop drie of vier dezelfde vrouwen staan. Dat waren blijkbaar 'secondanten' van de fotograaf. Ze figureerden in oude kleding en met oude hoeden op, voor de sfeer.

Alle uitverkoren ansichten zijn in de classificatie van Poolman 'eentjes of tweetjes'. In de categorie 1 plaatst hij kaarten die 'gelopen hebben' (per post verstuurd zijn), een zegel hebben én een stempel. De datering bepaalt de echtheid en daarmee ook de hogere waarde van de kaart. 'Ongelopen' kaarten vallen in de tweede categorie. Is een kaart wel verstuurd maar ontbreekt de zegel, dan is het een 'drietje'. De overige – ook de lelijke en beschadigde exemplaren – komen in categorie vier of vijf terecht.

Aanvankelijk rangschikte hij zijn collectie naar straatnaam, maar dat begon te vervelen. Honderd kaarten van de Hondenbrug op een rij, dat bederft het plezier. Vandaar dat hij ze nu op uitgever heeft gegroepeerd. Daarbij zijn overzichten van onder meer de Vereniging Documentatie Prentbriefkaart (die dit jaar een kwart eeuw bestaat) een handig hulpmiddel. Een van de bekende uitgeverijen was bijvoorbeeld Vivat. De VDP heeft alle door Vivat uitgeven ansichten op een rijtje gezet, inclusief de 'Hilversumse'. Op die manier kan een verzamelaar zijn collectie ordenen en met een oogopslag de lacunes zien. Nuttige kennis bij de speurtocht op een beurs of op het internet.

Gespecialiseerde uitgevers, boekhandelaren en anderen lieten vroeger soms wel vierhonderd exemplaren van een Ansicht drukken. Een groot verschil met de zogeheten fotokaarten, waar geen uitgever aan te pas kwam, en waarvan de oplage meestal rond tien stuks lag. Omdat deze kaarten zeldzamer zijn, ligt hun prijs hoger dan de drukkerijkaarten.

Door een eenvoudig weetje kan overigens snel worden bepaald of een Ansichtkaart honderd jaar of ouder is. Dat is te danken aan de Postwet, die in 1905 in werking trad. Vóór die tijd mocht op de achterzijde van de kaart slechts de adressering staan. Dus geen handgeschreven hartelijke groeten of andere mededelingen van de afzender aan de geadresseerde. In de inhoud van deze persoonlijke boodschappen is Poolman niet geïnteresseerd. *Mijn vrouw is daar wel gek op, maar mij gaat het alleen om het plaatje.*

Dit is de mooiste foto van de Hondenbrug. Het gaat mij om die lichtspeling in het midden. Het is bijna een schilderij: Lion Schulman zou de foto gemaakt kunnen hebben.

Hilversum. September 1898.
 D. G. J. Spil denke dat de thise Marke niet
 groot. War es ystern wett in Oostersark.
 hier war es Rutzuehend. Gatters, korengruon?
 bin dusse für inete. Matje. Gruse für Dieh.
 von Clara.

Qua beeld is het niet zo bar veel, maar met dat zwembad in de Oude Haven is het toch een bijzonder plaatje.

Een oude foto van de Kerkstraat met nog van die lage geveltjes. Toen begon men zich langzaam wat te verbeelden.

De Kerkstraat van toen, gezien vanaf de Groest, met de boekhandel van Johannes Geradts en de uurwerkwinkel. Dat hele rijtje gevels is van boven nog intact.

Vroeger had je in de Kerkstraat veel van die kleinschalige winkeltjes. Rutgers, die bestaat nog.

De Kerkstraat. Kijk eens naar die sierbestrating. Het rijwielpad stopt bij die lantaarnpaal. Hoe krijg je het gepraktiseerd?

De Havenstraat met slagerij Drieënhuizen en iets verderop het nog onbebouwde gedeelte. De Havenstraat bestond vroeger uit niets anders dan prachtige boerderijen.

De Vaartweg met de paardentramlijn naar het Suzannapark. Deze kaart is van uitgeverij Witzel uit Hilversum.

De Langestraat met het 'doktershuis'. Die landelijkheid, die bomen. Nu raast het verkeer er doorheen.
(Uitgave Amsterdamsche Boek- en Muziekhandel, Langestraat 54, Hilversum).

Villapark Van Lennep. Het is interessant om te zien hoe men vroeger – omstreeks 1915 denk ik – de kamer inrichtte. Kijk eens naar die deur, die marmeren schouw, en die aparte kachel.
(Uitgave De Tulp, Haarlem).

De Leeuwenstraat. Links zat vroeger de Boekenwurm. De foto is gemaakt in 1908, toen het tienjarig jubileum van koningin Wilhelmina werd gevierd. Kijk eens naar de feestelijke kleding van de kinderen en die ereboog.

De Larenseweg. Die moet omstreeks 1900 zijn gemaakt en laat zien wat voor kleding en vermaak er toen al in Hilversum was. Er was zelfs een dwaaltuin...

De Kerklaan, van uitgever Drieënhuizen. Het gaat mij vooral om het type huizen wat nergens anders in Hilversum is gebouwd. (Uitgegeven door C. van Drieënhuizen Jr., Hilversum).

De ontsmettingsinrichting van het Witte Kruis. Grappig, waar is de rest van de naar binnen gebrachte kleding gebleven? (N.H.V. „Het Witte Kruis“). Ontsmettingsinrichting te Hilversum. Secretariaat: A.J. van Heemskerck Düker. Apotheek, Kerkbrink 18, Telefoon 42, Hilversum).

Schouwburg Hof van Holland. Hier heb ik als kind nog gespeeld. De stoelen waren toen niet meer te zien; er lag een vloer overheen van geluidsstudio Decca.

Het voetgangerstunneltje bij de kleine spoorbomen, aan de kant van de Hoge Larenseweg. Mooi met dat bordje 'wielrijders afstappen', die stomende locomotieven dat 'De Jong goederenvervoer'.